

בית הספר לחינוך
ע"ש שלמה (סימור) פוקס

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

28.9.16, יום ד', בשעה 19:30-15:00, הר הצופים, בית הספר לחינוך, קומה 4, חדר 459

הקהל מוזמן להירשם ליום עיון בנושא:

"הבניית משמעות" על ידי מורים ומנהלי בתי ספר בעת יישום רפורמות חינוכיות

תקציר:

במסגרת יום העיון יתקיימו שני מושבים אשר יתמקדו בממדים תיאורטיים של 'הבניית משמעות' (sensemaking). במסגרת המושבים יוצגו ממצאים ממחקרים אמפיריים חדשים שבוצעו במערכות חינוך בישראל. כמו כן, יושם דגש מיוחד על הדרכים בהן תיאוריות המתמקדות ב'הבניית משמעות' יכולות לקדם את ההבנה על אודות האופנים שבהם מנהלים, מורים וגננות הפועלים במערכות החינוך מכוננים משמעות כתגובה לרפורמות המונהגות בישראל מלמעלה (top-down). קהל המשתתפים כולל חוקרים מובילים מאוניברסיטאות בישראל אשר מחקריהם עוסקים ב'הבניית משמעות' בהקשרים שונים.

ועדה אקדמית:

ד"ר אורי איל, ראש המגמה למנהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית
פרופ' גילי דרורי, ראשת המחלקה לאנתרופולוגיה וסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית
פרופ' חן שכטר, המגמה למנהל ומדיניות חינוך, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר חיים שקד, המגמה למנהל ומדיניות חינוך, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

** ההשתתפות ביום העיון ללא תשלום, אך מותנית ברישום מראש. אנא מהרו להירשם שכן מספר המקומות מוגבל. להרשמה יש לכתוב מייל לד"ר אורי איל ori.eyal1@mail.huji.ac.il ולציין בבקשה בעברית ובאנגלית את השם המלא, תואר, השתייכות מוסדית, אם הנכם נושאי תפקיד חינוכי, באיזה מוסד, מייל ומספר טלפון נייד להתקשרות.

תוכנית יום העיון

15:00-15:30 התכנסות וכיבוד קל

15:30-15:45 פתיחה – ד"ר אורי איל, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית

הקשר בין תיאוריית "הבניית המשמעות" לבין יישום רפורמות רחבות היקף בקונטקסטים חינוכיים שונים

15:45-17:15 מושב ראשון - תפקידם של מורים בהבניית המשמעות של רפורמות מלמעלה: חקר יישום רפורמת "הנשיאה באחריות" בגני הילדים

יו"ר המושב: ד"ר דורית טובין, ראשת המחלקה לחינוך, אוניברסיטת בן-גוריון

הבניית משמעות לרפורמה של "נשיאה באחריות" בסביבות מוסדיות שונות: המקרה של חינוך בגיל הרך*

מציג: ד"ר אורי איל,
בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית

הבניית משמעות פרופסיונאלית במפגש בין מדיניות חדשה ורפורמה קודמת: המקרה של חוק חינוך חנם ואופק חדש*

מציגה: נועה רום
בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית

* המחקר נתמך על ידי קרן ספנסר

17:15-17:45 הפסקת קפה

17:45-19:15 מושב שני - תפקידם של מנהלי בתי ספר בהקניית משמעות לרפורמות רחבות היקף: האופן בו מנהלי בתי ספר מתנהלים בין דרישות סותרות

יו"ר המושב: ד"ר חיים שקד, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

הפקת-משמעות של מנהלי בתי ספר מתוך ולצורך ביצוע תפקידם ברפורמה רחבת היקף

מציגה: שרי גנון-שילון
בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

מנהלי בתי ספר כסוכנים: הבניית משמעות, משוקעות ותסריט

מציגה: רות מזרחי
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית

19:15-19:30 סיכום - פרופ' חן שכטר, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר אילן

ההזדמנות להתגלות סוכנויות (agency) של אנשי חינוך בתהליך היישום של רפורמות

תקצירי ההרצאות

הבניית משמעות לרפורמה של "נשיאה באחריות" בסביבות מוסדיות שונות: המקרה של חינוך בגיל הרך

ד"ר אורי איל,

נועה רום, דוקטורנטית

בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית

בשנים האחרונות הוכנסה למערכת החינוך בגיל הרך רפורמת אופק חדש, שבסיסה הדרישה מהגננות ליישם פרקטיקות של הערכה, עבודה פרטנית ובקבוצות ועמידה בתוכנית לימודים מפורטת. המחקר הנוכחי עושה שימוש בפרספקטיבה של חקר "הבניית המשמעות" כדי לבחון את הלחצים שעוררה הרפורמה ואת השפעתם על הפרקטיקות הנהוגות בגני ילדים. המחקר מתמקד בבחינת האופן בו שחקנים מפרשים ומבנים את המשמעויות של רפורמה שבבסיסה הדרישה ל"שאת באחריות" כנגזרת של הסביבות המוסדיות בהן פועלים הגנים. לצורך כך, נערכו במהלך 2014-2016 תצפיות וראיונות ב-72 גנים הפועלים בנסיונות מוסדיות שונות (פרטיים, ציבוריים, ייחודיים וניסויים). ניתוח בשיטות איכותניות העלה שבסביבות מוסדיות שונות התגלו דפוסים שונים של "הידוק" ו/או "ריפוף" הפרקטיקות הנהוגות בגן מהלוגיקה המרכזית שבבסיס הרפורמה. תגובות אלו לרפורמה, הושפעו מהאופן בו הגננות הבינו את הרפורמה ככזו המשקפת את תפיסות העולם שלהן והמידה בה חשו שהן נמצאות תחת מעקב. בהתבסס על רעיונות מהגותו של פוקו, אנו מדגימים את המגוון האפשרי של תגובות ללחצים הקשורים ביישום רפורמות והאופן בו מעצבות את תחושת האוטונומיה המקצועית של מנככים. השתמעויות תיאורטיות ומעשיות נידונות.*

הבניית משמעות פרופסיונאלית במפגש בין מדיניות חדשה ורפורמה קודמת: המקרה של חוק חינוך חינוך ואופק חדש

נועה רום, דוקטורנטית

ד"ר אורי איל

בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית

המחקר עושה שימוש בתאוריית "הבניית המשמעות" כדי להבין מה גננות חושבות על התפקיד, הזהות, והפרקטיקות שלהן לנוכח יישום מספר רפורמות ברצף. המחקר נערך לאחר יישום חוק חינוך חינוך, שהוביל לשילוב ילדים מתחת לגיל שלוש בגנים ממלכתיים. שילוב זה עומד בפער עם דרישות רפורמת "אופק חדש" המתרכזות בהכנה לכיתה א, שהחלה מספר שנים קודם לכן. על מנת להבין את התגובות השונות של גננות ממסגרות חינוכיות שונות נערכו, במהלך 2014-2016, תצפיות וראיונות עומק חצי מובנים ב-72 גנים. ניתוח תימתי העלה שאופי ההזדהות (חיובית, שלילית או אמביוולנטית) עם המדיניות החדשה השפיע על יכולת הגננות להתנתק מתפיסות קודמות על תפקיד הגננת, להעניק משמעות חדשה לתפקידה, ולהתייחס לאמצעים האובייקטיביים שסופקו לשם ביצוע הרפורמה. הממצאים מצביעים על חשיבות ההתאמה בין עמדות פנימיות לבין נסיבות חיצוניות בתהליך ההבניה מחדש של זהות מקצועית קוהרנטית ומספקת. המחקר מקדם רעיונות בנושא הסתגלות ארגונית והאופנים בהם גננות יכולות להבנות משמעות לסביבתן המקצועית, להגדיר מחדש את האפשרויות והמגבלות בתפקידן ולבסס את עמדתן הפרופסיונלית.*

*המחקר נעשה בתמיכת קרן ספנסר

הפקת-משמעות של מנהלי בתי ספר מתוך ולצורך ביצוע תפקידם ברפורמה רחבת היקף

שרי גנון-שילון, דוקטורנטית,
פרופ' חן שכטר
בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

לנוכח המתח הדינמי בין מטרות פנימיות לבין דרישות רפורמה חיצוניות, תפקידם של מנהלי בתי ספר הופך למורכב יותר ויותר. אף על פי כן, תשומת לב מועטה הוקדשה לתפקידם החשוב של מובילי בתי הספר כמפיקי משמעות בהקשר של רפורמה רחבת היקף. המחקר האיכותני הנוכחי בוחן את שיקוליהם של 60 מנהלי בתי ספר על-יסודיים המפיקים משמעות מתוך ולצורך ביצוע תפקידם החדש ברפורמה חינוכית רחבת היקף, "עוז לתמורה". ניתוח הממצאים העלה שלוש תימות מרכזיות הקשורות בתהליך יצירת משמעות של מנהלי בתי הספר: (א) שימור אוטונומיה פדגוגית; (ב) הסתגלות למציאות הבית-ספרית; (ג) דאגה לצורכי המורים. בעודם משמרים אוטונומיה פדגוגית, מנהלים הפיקו משמעות מתוך ולצורך ביצוע תפקידם בקדם את התרבות הבית ספרית.

מנהלי בתי ספר כסוכנים: הבניית משמעות, משקעות ותסריט

רוית מזרחי-שטלמן, דוקטורנטית
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית

כיצד מנהלי בתי ספר מקנים משמעות לפעילותם היומיומית בסביבה בה הם פועלים? באמצעות שימוש בתיאוריית הקניית המשמעות אני בוחנת כיצד מנהלי בתי ספר, המוגדרים גם מנהלי ביניים, מקנים משמעות לתפקידם, ולדרך בה הם נדרשים לתווך בין הגיונות ועולמות שונים. המחקר מראה כי (1) תפקידם של מנהלי בתי ספר כסוכנים משוקעים נובע ממיקומם הארגוני ומתפקידם במערכת. (2) התפקיד של מנהלי בתי ספר כסוכנים תלוי ברובו בהקניית המשמעות ובתפיסת התפקיד של היחיד (3) מנהלי בתי ספר מפגינים סוגי התנהגויות שונות בתחומי פעילות שונים. בתחומי הפדגוגיה ויצירת החזון הם מפגינים פעלתנות ועצמאות, בתחומי התוכן הם אינם פועלים ומאמצים התנהגות סבילה ואילו בתחומים של מדיניות, אדמיניסטרציה מדידה ופיקוח מנהלי בתי ספר פועלים בצורה סקטית ומחושבת.

